

Skovdyrkeren

Nr. 77 - oktober 2021

Skovejere risikerer at blive kørt over ved ekspropriation

86-årig dyrker skov
med stort engagement

Fra juletræer til
skovbevoksning

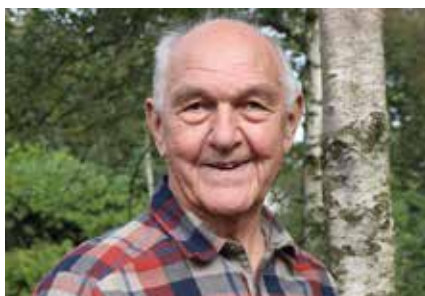
Biodiversitet i
produktionsskoven

SKOVDRYKERNE

Ny skov til København 2

Kort nyt 3

86-årig skovejer med stort engagement 4

Skoven skal drives forstligt 6

SF og skovbruget 8

Fra juletræer til skov 10

Lovgivning spænder ben 12

Håndværkere vil have certificeret træ 13

Ekspropriation kan ramme skovejere hårdt 14

Skovejer fik pålagt restriktioner 16

Gigantbøge skæres ned 17

Biodiversitet i produktions-skoven 20

Forsidebilledet:

Ekspropriation af skov i forbindelse med elektrificering af jernbanenettet risikerer at ramme skovejere hårdt. Læs mere side 14.
Foto: Jens Mathiasen

Ny aftale sikrer op til 200 hektar bynær skov til København. Arkivfoto.

Ny aftale skal sikre 200 hektar bynær skov til København

En ny aftale imellem regeringen og dens støttepartier sikrer op til 200 hektar statslig skov til København.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

Regeringen og dens støttepartier har indgået en ny aftale, hvor man vil etablere 180 til 200 hektar bynær skov ved København.

Af aftaleteksten fremgår det, at der vil blive afsat 50 millioner kroner til formålet.

- Det prioriteres at etablere de nye skove på arealer, hvor potentialet for øget biodiversitet er størst, og hvor tilgængeligheden til grønne områder i dag er mindst. I en tid hvor biodiversiteten er under pres, bidrager aftalen om mere bynær skov desuden til at sikre en mere mangfoldig natur og et rigere dyreliv, lyder det i aftalen.

Mette Gjerskov, miljøordfører, Socialdemokratiet, er tilfreds med udsigten til mere skov.

- Der er grund til at glæde sig over, at der kommer mere statslig skov i hovedstadsområdet. Mange flere danskere har i den seneste tid fået øjnene op for vores fantastiske

natur, og nu bliver der mere af den og bedre mulighed for at bruge og nyde den, siger hun i en pressemeddelelse.

Renere luft

Aftalen giver også mere frie hænder til kommunerne i forhold til at sikre renere luft i byerne. Et af værktøjerne er, at kommunerne nu får mulighed for at forbyde ældre brændeovne og pejseindsatse produceret før 2008.

Forbuddet kan kun indføres i områder med mulighed for fjernvarme og naturgas. Brændeovnejerne, som bliver berørt, kan vælge enten at nedlægge tilslutningen eller udskifte til en ny brændeovn. 220.000 gamle brændeovne kan potentielt blive berørt af forslaget.

Dansk Skovforening vurderer, at konsekvensen for skovbruget bliver lille.

- Det er ikke til at forudsige, hvor mange kommuner, der vil indføre begrænsningen. Samtidig vil forbuddet som udgangspunkt være i tættere bebygget område – idet der skal være en alternativ forsyning af fjernvarme eller naturgas. Effekten på skovejendommenes udlejningshuse forventes derfor at være minimal, skriver Dansk Skovforening.

Udgiver: De Danske Skovdyrkerforeninger
Parallelvej 9A, 8680 Ry
www.skovdyrkerne.dk

Ansvarshavende redaktør: Kristian Gernow
Redaktør: Jens Mathiasen

Layout: Landbrugsmedierne
Tryk: PE Offset A/S – ISSN 2445-785X

Ny videoserie sætter fokus på træarter

Skovdyrkerne lancerer en ny videoserie om de danske træarter. Med videoserien vil Skovdyrkerne sætte fokus på de forskellige træarters karakteristika, deres stærke og svage sider med mere.

Eksperten i videoerne er Kristian Løkke Kristensen, skovrider ved Skovdyrkerne Midt.

Han gennemgår de forskellige arter og forklarer om karakteristika, stærke og svage sider. Få også et indblik i, hvordan træet fra de forskellige arter benyttes til tømmer og møbler med mere.

Hver video omhandler en træart. Den første video om egetræ er nu tilgængelig på Skovdyrkerens youtube-kanal.

I løbet af den kommende tid følger flere videoer om bøg, douglas med flere.

Miljøstyrelsen afviser, at der må fældes fredskov for at få plads til nyt stadion. Arkivfoto: Jens Mathiasen

Fredskov vægter højere end nyt stadion

2,4 hektar fredskov kan ikke vige pladsen for et nyt fodboldstadion.

Det er situationen i Århus, hvor Miljøstyrelsen afviser, at der kan fældes fredskov for at få plads til at bygge et nyt fodboldstadion for enden af det nuværende stadion. Rydningen af de 2,4 hektar fredskov ville blive nødvendigt for at få plads til byggeriet. Det skriver Jp.dk.

Det er Miljøstyrelsen, der har afvist planerne om at fælde fredskov.

- Rydning af fredskov kan kun tillades, hvis det sker af såkaldt samfundsmæssige hensyn, og det kan eksempelvis være anlæg af veje og forsyningslinjer til el, gas og vand, men ikke byggeri og byudvikling, begrundet styrelsen.

Derudover anses skoven som særlig værdifuld.

- Det berørte fredskovsareal er en gammel veletableret løvskov, der for størstedelen er udpeget som naturmæssig særlig værdifuld skov efter skovlovens § 25, oplyser Miljøstyrelsen i deres begrundelse.

Skove køler mere end hidtil antaget

Træers lagring af CO₂ er en velkendt positiv klimaeffekt. Men nu viser ny forskning fra Princeton University, at skove i tempererede egne også har en større kølende effekt på klimaet end hidtil antaget.

Det skyldes noget så simpelt som skyer. Det skriver træ.dk.

Tidligere har der hersket tvivl om, hvorvidt det at plante skov på tempererede breddegrader har en kølende effekt på klimaet. Det skyldes, at skoves mørke overflade absorberer meget af solens stråling. Bekymringen har været,

at den varme, der indfanges af tempererede skove, ville modvirke de kølende effekter, som disse skove giver ved bindingen af CO₂.

Den nye forskning har medregnet skyernes effekt. Resultaterne af undersøgelsen viser, at skyer har en tendens til at dannes tidligere på dagen over skovområder end over for eksempel græsarealer. Skyer både dækker for solen og reflekterer mange af solens stråler tilbage til rummet. På den måde bidrager skove i tempererede egne altså til at skruer ned for temperaturen.

Træ er mangelvare i byggeriet

Der er fortsat mangel på træ til byggeriet.

Der bliver bygget på højtryk i Danmark, og vi skal helt tilbage til før finanskrisen for at finde en tilsvarende mangel på byggematerialer og i særdeleshed træ.

Det konkluderer Dansk Industri, Byggeri, i en analyse, som er foretaget blandt andet på baggrund af tal fra Danmarks Statistik.

Ifølge Torben Liborius, underdirektør i Dansk Industri, Byggeri, er materialemanglen konsekvensen af høj, international efterspørgsel, samt at forsyningen af materialer har været ramt af 'den perfekte storm'.

- Byggeriet har klaret sig godt gennem corona, og det er et internationalt fænomen. Samtidig har forsyningen været ramt af corona, hvor ting lukkede. Der har været vejr-fænomener, som har givet mangel på varer, og så er transport også blevet meget dyrere, siger Torben Liborius til wood-supply.dk.

For bygge- og anlægsvirksomhederne er den største mangelvare træ. Derefter følger stål, jern og plast.

86-årig skovejer: Skoven holder mig i gang

Bendt A. Sloth er uddannet landmand. I starten af 1960'erne købte han egen gård, men det var skovbruget, som for alvor fangede hans interesse. I dag er han 86 år, tidligere skovdyrker-formand – og han ejer fortsat skov i Danmark og i Frankrig.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

Virkelyst, engagement og klare holdninger til skovbruget.

Det er nogle af de indtryk, som Bendt A. Sloth efterlader, når man er i hans selskab.

Han er 86 år, landmand og skovejer – og så er han tidligere formand for Skovdyrkerforeningen Vestjylland.

Skovbrugsinteressen tog for alvor fart for omkring 60 år siden. Dengang i starten af 1960'erne købte han egen gård – og derved blev han også skovejer for første gang.

- I 1961 købte jeg gården Overgaard ved Naur her i Vestjylland med 129 hektar.

Udover landbrugsjord fulgte der også 26 hektar skov med i handlen, fortæller han.

I de foregående 1950'ere havde der været fuld fart på tilværelsen. Han blev uddannet landmand, aftjente værnepligt ved den Kongelige Livgarde – og fik eksamen fra Struer Statsgymnasium.

Grundlagde ny forening

Gårdkøbet blev startskuddet for karrieren som landmand og skovejer.

Bendt A. Sloth arbejdede meget med at dyrke og forbedre den tilhørende skov. De første mange år var der ingen skovbrugsfaglig rådgivning i Vestjylland.

Det behov blev kun større, som årene gik.

- Jeg er jo vokset op i landbruget, hvor man har en lang historie med landboforeninger med tilknyttet rådgivning. I skovbruget havde vi ikke den samme tradition her i Vestjylland.

Derfor tog vi fat i De Danske Skovdyrkerforeninger, som var over hele landet – bare ikke i Vestjylland. Vi ønskede at starte en forening herude, fortæller han.

- Med baggrund i - og opbakning fra et par unge mænnerskers entreprenørvirksomhed DT (Damgaard og Thygesen), et kontant bidrag på 50.000 kroner fra DDS og stor lokal støtte fra blandt andre skovrider Handberg – så fik Skovdyrkerforeningen Vestjylland en flyvende start, siger han.

Kontor på landejendom

Den stiftende generalforsamling blev afholdt i 1987, og på det tidspunkt havde man tilsagn om et medlemsareal på cirka 1200 hektar.

- Vi ansatte Per Hilbert som den første skovrider i Vestjylland. Det var det helt rigtige valg. Han startede op 1. februar 1988, og der var fart på fra dag et, husker han.

De første år blev foreningen drevet fra en landejendom i Idom.

- Per Hilbert havde kontor i en til-

Hovedformålet med skovdriften i Høver Skov er forstlig dyrkning. Men der er også lavet lysninger og andre tiltag til gavn for naturen. På lave, fugtige arealer er der ikke økonomi i den forstlige skovdrift. De arealer får lov til at ligge urørte, oplyser skovejer Bendt A. Sloth.

Bendt A. Sloth er 86 år og tidligere formand for Skovdyrkerne Vest. Han ejer og dyrker Høver Skov på knap 50 hektar.

lempet ombygget staldbygning. Det var ikke så fine forhold, men det fungerede. Foreningen voksede støt, og vi havde god tilgang af nye medlemmer, fortæller han.

Bendt A. Sloth blev valgt som foreningens første formand.

- Det var en spændende tid. Vi skulle jo få det hele til at fungere, og det lykkedes vi med. Jeg mindes utallige timers godt samarbejde med skovrider Per Hilbert, fortæller han.

Efter ti år på posten sagde Bendt A. Sloth stop.

- Dengang skrev vi 1997. På det tidspunkt var det på tide at lade andre tage over. Da jeg afleverede foreningen til det nye formandskab, var medlemsarealet vokset fra 1200 til 10.000 hektar, fortæller han.

Interesse for skovbrug og politik

I dag følger Bendt A. Sloth fortsat debatten om skovbrugets fremtid. Han er aktiv og vidende om erhvervets styrker og udfordringer.

I stuen ligger danske og udenlandske skovbrugstidskrifter sammen med blandt andet Weekendavisen og anden litteratur.

- Da jeg var aktiv landmand, læste jeg meget faglitteratur. Nu som pensionist er der blevet tid til at læse meget andet. Jeg har altid ment, at det er vigtigt at holde sig orienteret. Det mener jeg ikke, man gør alene ved at læse et par linjer på Facebook eller Twitter, siger han.

Generationskifte med søn

Bendt A. Sloth gennemførte for flere år

siden generationsskifte på Overgaard. I dag ejes gården af hans søn.

Han købte selv en nærliggende skov-ejendom, hvorfra han de seneste tyve år har drevet Høver Skov på knap 50 hektar. Skovejendommen ligger ved Vinderup på et højdedrag syd for Hjerl Hede.

- Jeg flyttede herud allerede som 65-årig. Siden dengang har jeg købt mere til og plantet ny skov, siger Bendt A. Sloth.

- I dag er det skoven, som holder mig i gang. Jeg har altid holdt af at dyrke og passe den, og det gør jeg fortsat, siger han.

Han bor på ejendommen sammen med sin kone Kirsten. Han har fire børn fra første ægteskab.

Høver Skov består af blandet nål og løv for at sikre stabiliteten. Skovens eneste rene bøgebevoksning ses til højre i billedet.

Skoven skal først og fremmest dyrkes forstligt

Forstlig dyrkning og produktion af råtræ kommer i første række hos skovejere Bendt A. Sloth. Natur og herlighed er også værdsat, men det er afkastet af produktionen, der skal betale for naturtiltag, fastslår han.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

Jeg har skov for at dyrke den forstligt. Det ligger fast, og det står jeg ved.

Sådan lyder det fra Bendt A. Sloth, da han viser rundt på sin 50 hektar store skov-ejendom ved Vinderup, syd for Hjerl Hede.

- Som tendensen er i dag, kan man jo næsten få det indtryk, at det primære mål med vores skove er, at de er til pynt og skal lægges urørte.

- Det er jeg meget uenig i, siger Bendt A. Sloth, som frem til 1997 var formand for Skovdyrkerne Vestjylland.

Produktion og naturværdier

Bendt A. Sloth prioriterer først og fremmest, at hans skov leverer råtræ af god kvalitet. Han værdsætter desuden den dyrkede skovs klimaeffekt.

- Hos mig er det produktionen, der skal skabe indtægter til at pleje natur og biodiversitet. Men dermed ikke sagt, at biodiversitet ikke betyder noget. Det gør det i høj grad. Jeg har brugt masser af kræfter på at anlægge søer, skabe lysninger og andre indgreb til gavn for biodiversiteten.

- Men det er tiltag, som jeg selv prioriterer at lave i min skov. Det er helt på linje med størstedelen af andre private skovejere. Vi kærer os om naturværdierne – og vi plejer dem. Men udfordringen er, at den slags tiltag ikke umiddelbart er målbart for myndighederne, siger han.

Som eksempler viser han lysninger, søer – og et område i skoven, hvor jorden er lav og fugtig, og hvor gråpil over tid vil kvæle al anden vegetation.

- Arealer som dette er der masser af

Bendt A. Sloth plejer lavbundsarealerne til højre for søen ved løbende afpudsning, da gråpil ellers over tid ville kvæle al anden vegetation. Gråpilen, som er vokset frem i kanten af søen, er fem år gammel.

På billedet ses et område i skoven, som Bendt A. Sloth har lysnet op, og hvor der nu er plantet solitær ægte kastanje. Tidligere var der højstammet nåleskov, som væltede i stormen i 2005.

hos private skovejere, men myndighederne har bare ikke kendskab til dem, siger Bendt A. Sloth.

Debatten er nødvendig

Debatten om fremtiden for de dyrkede skove er vigtig, mener Bendt A. Sloth – og han ser en vigtig kommunikationsindsats forude.

Han er selv initiativtager til bogen Klimaskoven, som blev udgivet for et par år siden. Bogen sætter netop fokus på de dyrkede skoves positive klimaeffekt.

- Vi er nødt til at gøre opmærksom på den vigtige rolle, som dyrkede skove spiller for klimaet. Her synes jeg faktisk, at vi lykkedes godt med Klimaskoven. Bogen har formået at kaste lys over emnet, lyder det.

Han havde gerne set, at Skovdyrkernes medlemmer og medlemsvalgte var gået mere aktivt ind i den debat, der har løbet i snart to år.

- Det er en nødvendig debat, som vi

skal være klar på at tage, mener Bendt A. Sloth.

- Altså hvis ikke Skovdyrkerne skulle forsvare og bakke op om den dyrkede skov, hvem skulle så. Det er vi som skovdyrkere forpligtede til at gøre – og gerne mere end i dag, fortsætter han.

Certificeret skov

Overordnet set er Bendt A. Sloth tilhænger af, at private skovejere får så frie hænder som muligt.

- Vi vil alle noget forskelligt, og vi har alle hjørner og lave områder, hvor natur og biodiversitet trives. Efter min mening går der for ofte bureaukrati i det hele, når man vil lovgive. Det koster penge for skovejere og det flytter meget lidt i praksis, siger skovejeren.

Han nævner certificering.

- Når først certificeringskravet ruller, så er Skovdyrkerne selvfølgelig nødt til at følge med. Sådan er det. Men set fra min side af, så risikerer vi, at certificering kommer

til at skævvride træmarkedet – uden at vi forbedrer skovenes biodiversitet ret meget, lyder det fra Bendt A. Sloth.

Han nævner, at certificering administreres forskelligt fra land til land.

- Jeg har skov både i Danmark og i Frankrig. I Frankrig blev vores skov også PEFC-certificeret. Det skete på tyve minutter hen over kølerhjelmene på en bil, hvor vi underskrev certificeringsdokumenterne. Omkostningen for os er 90 øre pr. hektar, siger han.

- Det viser, at certificeringsordningen administreres forskelligt fra land til land – og det er uheldigt, påpeger han.

Bendt A. Sloth frygter, at certificering risikerer at blive en udgift for danske skovejere, som primært skaber beskæftigelse ved skrivebordene – men flytter meget lidt i det praktiske skovbrug.

- Jeg mener, at vi hele tiden skal have skovejernes indtjening og interesser som førsteprioritet. Mere skov, og mindre skrivebord – det er mit ønske, siger han.

SF-formand: Der er ikke noget galt med produktionsskov

SF's formand Pia Olsen Dyhr var for nyligt i skoven for at diskutere biodiversitet, politik og rammerne for dansk skovbrug. Formanden gjorde det blandt andet klart, at partiet gerne ser produktionsskov i Danmark. Men samtidig skal der være store arealer med urørt skov.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

Hvor stor andel af skovarealet skal være urørt? Skal træ bruges til opvarmning – og hvor skal bæredygtige byggematerialer til fremtidens træhuse komme fra?

Det var nogle af de spørgsmål, som først i september blev

diskuteret i Linå Vesterskov ved Silkeborg.

Hovedpersonen var SF's formand Pia Olsen Dyhr. Hun var inviteret med i skoven af Dennis Nielsen, indehaver af den lokale byggevirksomhed Træværk. Med i skoven var også Kristian

Løkke Kristensen, Skovrider i Skovdyrkerne Midt.

Både produktion og urørt

På vej op igennem skoven gør SF-formanden det klart, at hun bestemt ikke ønsker at nedlægge de dyrkede skove.

- Der er jo ikke noget galt med produktionsskov. Det er der ikke, siger hun.

- Men vi skal snakke både urørt skov og produktionsskov. Det gør vi i SF, siger Pia Olsen Dyhr og fremhæver den nationale skovfond, som netop

SF's formand Pia Olsen Dyhr diskuterede skov og skovbrug med skovrider Kristian Løkke Kristensen (t.v.) og Dennis Nielsen, indehaver af byggevirksomheden Træværk.

har til formål at sikre, at mere landbrugsjord bliver lagt om til skov.

Skovrider Kristian Løkke Kristensen følger op.

- Ja, produktionsskoven er vanvittig god. Med produktions-skoven har vi et super effektivt redskab i forhold til klimaudfordringerne. Derfor er det lidt ærgerligt, at man ikke snakker mere produktionsskov. Lidt for ofte kommer det til at handle om urørt skov, når der tales skov fra politisk side, lyder det fra Kristian Løkke Kristensen.

Genialt byggemateriale

Træværks indehaver Dennis Nielsen brænder for at bygge i træ. Træets vigtige rolle som byggemateriale var en vigtig grund til, at han havde inviteret SF-formanden med i skoven.

For Dennis Nielsen er det helt afgørende, at politikerne sikrer, at man fortsat kan dyrke skov og frembringe gode byggematerialer til fremtidens bæredygtige træbyggerier.

- Træ er bare genialt. Det er jo det eneste byggemateriale, vi kan genskabe igen og igen. Alt hvad vi ellers bruger af sten, grus, metaller med mere er noget, som vi løber tør for på et tidspunkt.

- Men træ kan vi plante og høste og plante igen – og set i klodens tidsregning er en om-driftstid på omkring 60 år in-genting, fremhæver han.

Det gjorde han klart overfor

SF-formanden.

- Selvfølgelig skal vi passe på naturen – helt sikkert. Men vi er nødt til at have skove i Danmark, hvor nåletræer står i lige lange rækker, som kan blive til fremtidens bæredygtige træhuse, siger han.

Nål skal frem

Både Kristian Løkke Kristensen og Dennis Nielsen fremhævede netop nåletræets kvaliteter.

- Hurtigvoksende nåletræ optager næsten dobbelt så meget CO₂ som løvtræer. Dertil kommer, at nåletræet er en fantastisk ressource som bygningstømmer. Derfor skal vi simpelthen have mere nål med i skovrejsningsordningen, lød opfordringen fra Kristian Løkke Kristensen.

Pia Olsen Dyhr lyttede til argumenterne og åbnede for diskussionen om arealanvendelsen i Danmark.

- I SF vil vi som sagt gerne sikre mere skov. Men i dag er 60 procent af Danmarks land benyttet til landbrug. Man kan også diskutere, om vi på sigt skal have så stor en del af jorden i brug til at producere føde til landbrugsdyr. Det er en diskussion, som vi på sigt er nødt til at påbegynde, siger Pia Olsen Dyhr.

Selv er hun ikke i tvivl om træets kvaliteter som byggemateriale.

- Hvis jeg skulle bygge et nyt hus, skulle det være et træhus. Ingen tvivl om det, lød det fra Pia Olsen Dyhr.

260 hektar fynsk skov rykker nærmere

En bynær skov på cirka 260 hektar ved Højby og Lindved rykker nærmere. Skoven skal realiseres i et samarbejde imellem Odense Kommune, Vandcenter Syd og Naturstyrelsen. For nyligt blev skovrejsningssaftalen underskrevet.

Under markerne i Lindved og Højby ligger et vigtigt grundvandsmagasin, som forsyner store dele af Odenses borgere med drikkevand.

Den ressource vil myndighederne beskytte. Derfor har Odense Kommune, Vandcenter Syd og Naturstyrelsen indgået en samarbejdsaftale om at rejse en ny bynær skov syd for Odense.

Skoven skal beskytte grundvandet i området.

- Vi sikrer rent grundvand, og borgerne får et rekreativt område med bynær skov. Endelig er ny skov med til at indfange CO₂. Projektet flugter med kommunens politiske mål om at skabe en grøn, rekreativ ring rundt om Odense, siger rådmand Christoffer Lilleholt (V), By- og Kulturforvaltningen i en pressemeddelelse.

Vil blive ejet af Naturstyrelsen

Naturstyrelsen kommer til at eje skoven. Styrelsen har i forvejen erhvervet 12 hektar jord inden for projektområdet.

- Vi vil nu undersøge muligheden for at erhverve yderligere arealer inden for projektområdet, hvorefter vi vil igangsætte planlægning og borgerinddragelse om, hvordan de nye arealer kan indrettes, siger skovrider Jakob Harrekilde Jensen, Naturstyrelsen Fyn.

En forudsætning for skoven er, at lodsejerne inden for projektområdet vil sælge jord til skoven, oplyser Naturstyrelsen.

Afsluttet høring

I midten af september underskrev rådmand Christoffer Lilleholt, bestyrelsesformand for Vandcenter Syd, Anders W. Berthelsen og skovrider Jakob Harrekilde Jensen fra Naturstyrelsen Fyn, samarbejdsaftalen.

Samarbejdsaftalen med den tilhørende miljørapport har været i høring i forsommeren i år, og der er modtaget fire høringssvar, oplyser styrelsen.

-jma

Din udtjente juletræskultur kan ombygges til spændende skov

Juletræsdyrkere med udtjente juletræskulturer kan få kulturerne ombygget til skovbevoksninger. Det kan der komme spændende, smukke og robuste blandingskove ud af.

Af Hans C. Graversgaard, Skovdyrkerne Nord-Øst

Det har været dårlige år for juletræsproducenterne. Mange af vore juletræsproducenter opgiver juletræsproduktionen på grund af lave priser og skrappe sorteringskrav.

Det er ikke rentabelt, selv om man producerer helt hæderlige juletræer. Så står kulturen der og er et monument over en tid, der var.

Samtidig er mange af vore juletræsproducenter også blevet ældre – og det er måske ikke attraktivt at kaste sig over en

tvivlsom forretning, der konstant kræver et højt aktivitetsniveau.

Den gamle juletræskultur rummer dog fine muligheder for at skabe noget positivt for ejendommen som helhed.

Arealerne er ofte i god stand, hegnet ligeså – og så er der noget så fint som skovklima på arealet.

Træer trives bedst i skov. Det er en evig sandhed.

Skovdyrkerne har gennem årene brugt de gamle juletræers skovklima til at ska-

be nye farverige, smukke og robuste blandingskove – og det er faktisk ikke så svært.

Lærk i kulturen

Der er flere muligheder. Men den nemme og hurtige er som beskrevet herunder.

Ved juletræsstubben plantes en lærk, gerne europæisk eller japansk lærk af bedste afstamning. Det giver det bedste tømmer. Vælges hybridlærk opnås den hurtigste kulturstart.

Nordmannsgran underplantet med hybridlærk

Lærk indplantet
i gammel kultur

Hvis der er fældet mange juletræer, skal der ikke plantes ved hver stub. 2000 jævnt fordelte hybridlærk pr. hektar er nok.

Hvis ukrudtstrykket er under kontrol fra starten, er en sådan kultur faktisk nærmest vedligeholdelsesfri de første 5-10 år.

Det giver en smuk blandet skov med smukke farvekontraster forår og efterår. Lærken overvokser ret hurtigt granerne, og granerne sørger for at lærkene ikke bliver for grovgrenede på den nedre del af stammen.

Hegnet kan nedtages meget hurtigt, og så bliver sådan et stykke en regulær vildtmagnet.

Den spændende løvtræsblendingsskov

En anden mulighed er løvtræsblendingsskov.

Eg blandet med spændende og farverige træarter kan give skoven et unikt præg.

Tarmvridrøn, valnød, rødeg, ægte kastanie og tyrkisk hassel er spændende arter, der alle starter ret hurtigt i det fine skovklima fra juletræerne. Det kan blive en oplevelsesskov med både nødder og frugter.

Eg er et lyskrævende træ, så man skal være opmærksom på, at de gamle juletræer ikke må lægge låg på de unge ege.

Den samme blandingsskovsmodel kan etableres med ahorn. Ahorn er en ret hurtig starter og mere skyggetolerant end eg.

Pø om pø-løsningen

En anden mulighed er at plante lidt efter lidt. Plant først 500 planter af en slags, og så fylder man op med små spændende indslag, som årene går – og som planterne er tilgængelige.

Det anbefales, at der også i rene lystskove plantes et "skelet" af robuste træarter, man kan stole på. Det kan være eg, ahorn, bøg, lind.

De spændene arter skal udgøre en mindre del af plantningen, men de skal helst

stå i smågrupper så de ikke udkonkurreres af de robuste.

Bøgeblendingsskov

Bøg trives godt i skygge og er anvendelig. Den matcher nordmannsgranen meget fint.

I de pletter, hvor der er høstet mange juletræer, kan man med fordel sætte en gruppe ahorn og eventuelt kirsebær.

Også denne blanding byder på fine farver og kontraster. Bøg hører til de langsomme startere, og der må slet ikke være græs i kulturen.

Skoven til kirkegulve

En anden mulighed er at benytte douglas. På arealer, der er permanent vindbeskyttede, kan man dyrke meget fin douglasgran.

Nordmannsgranen hjælper med at opdrage douglasgranen – gerne suppleret med opstamning. Stykket skal hegnes indtil douglas-træerne er sikret mod bid og fejning.

Vigtige forudsætninger

Husk at være opmærksom på de enkle, men vigtige forudsætninger.

Der må aldrig være græs i kulturen. Urter, hindbær, gederams er OK, så længe planterne ikke overvokses. Men græs duer aldrig i en skovkultur. Græsset bruger vandet i vækstsæsonen, giver frostskafer forår, og det er skjul, føde og bolig for mus og mosegrise.

Græsset skal slås ihjel – i første omgang måske med kemi. Senere er det klogere og billigere at sørge for så meget skygge, at græsset ikke trives på arealet. Det hjælper ikke at slå græsset. Det forlænger tværtimod vækstperioden og styrker udvikling af egentlig græspels.

Det kan anbefales at bevare de fleste spor utilplantede. På længere sigt kan der anlægges snoede skovtursstier gennem skoven.

Krav til hegnskvaliteten

Vær opmærksom på hegnets kvalitet ved projektstart. Hvis hegnet har svage steder, og hvis man allerede ved hvor råvildtet kommer ind så løs problemet, inden du planter.

Der er risiko for ubehagelige oplevelser, når råvildtet hænger fast i trådhegnet – og det er meget bøvlet at få dem jaget ud af kulturen i en tæt nordmannsgranbevoksning med indplantet løvtræ.

Så kontrollér og reparér hegnet inden projektstart.

Tilskud til skovrejsning

Kan juletræsarealerne benyttes til skovrejsning med offentligt tilskud. Altså – kan man ansøge om at få del i den velkendte skovrejsningsordning?

Svaret er, at det godt kan gøres under nogle forudsætninger.

Man skal opfylde arealkravet, som er minimum to hektar.

Arealet skal ligge i et område, der er udpeget som "skovrejsning ønsket" eller området skal være skovrejsningsneutral. Området må ikke være udpeget som "skovrejsning uønsket".

Alle juletræerne skal fjernes, og arealet skal genindtræde i landbrugsstatus. Der skal indkøbes de såkaldte betalingsrettigheder.

Foruden at man mister fordelene ved de gamle juletræers skovklima, skal man altså også bruge penge på at tilbageføre arealet til landbrugsdrift.

Man skal også opfylde de øvrige krav til skovrejsningen, planteantal, begrænsninger på træartsvalg.

Jeg kan ikke se fidusen i det. Det kan jeg derimod, hvis man planter uden tilskud.

Uden tilskud kan man plante, hvad man vil, næsten hvor man vil, og når man vil.

Juletræskulturer burde kunne konverteres til skovrejsning med tilskud, mener foreningen Danske Juletræer.

et stort arbejde at få offentligt tilskud til skovrejsning på et tidligere juletræsareal. Alle juletræerne skal fjernes. Arealet skal genindtræde i landbrugsstatus. Der skal indkøbes betalingsrettigheder til arealet samt en række yderligere krav.

Høj klimaeffekt

Claus Jerram Christensen, oplyser, at Danske Juletræer tidligere har rejst problemstillingen overfor myndighederne. Foreningen har blandt andet indgivet høringsvar til bekendtgørelsen om tilskud til privat skovrejsning.

- Her gjorde vi opmærksom på, at man overser, at tidligere juletræskulturer er oplagte til at opnå målet med en større CO₂-binding. Overgemte kulturer har en højde på mindst 2,5 meter og et så tilpas højt stamtal, at de tilbageblivende træer kan fungere som skærm for underplantning af andre træarter, fremhæver direktøren.

Direktøren øjner også en exit-mulighed for sine medlemmer.

- Det er ingen hemmelighed, at priserne på juletræer har været lave i en årrække. Hos brancheforeningen mener vi, at skovrejsning kunne være en god exitmulighed for eksempelvis ældre dyrkere, som af den ene eller anden grund gerne vil stoppe. Det ville være win-win for Danmark, for klimaet og for dyrkerne, siger Claus Jerram Christensen.

Ingen reaktion fra ministeriet

Tilskudsordningen til privat skovrejsning administreres af Landbrugsstyrelsen.

Skovdyrkeren har været i kontakt med Landbrugsministeriet. Vi har efterlyst svar på, hvorfor gamle juletræskulturer skal skrottes før nye træer kan plantes med tilskud.

Ministeriets presseafdeling oplyste i flere uger, at man arbejder på et svar. Men svaret kom ikke før deadline på denne udgivelse – og i skrivende stund er det fortsat ikke kommet.

Skovdyrkeren følger sagen.

Ulogisk lovgivning spænder ben for potentielle skovrejsninger

Danmark kunne få meget mere skov, hvis tilskudsordningen til skovrejsning støttede konvertering af gamle juletræskulturer. Ulogisk lovgivning, mener brancheforening.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

Skrot jeres 10-15 år gamle nåletræer. Plant nye træer bagefter og få så offentligt tilskud.

Sådan er realiteterne for juletræsdyrkere, som gerne vil rejse skov med tilskud på deres gamle juletræskulturer.

Det er ulogisk – og Danmark kunne få meget mere skov og mere CO₂-optag,

hvis tilskudsordningen til skovrejsning til lod at konvertere gamle juletræskulturer.

Det fremhæver man hos brancheforeningen Danske Juletræer, som har svært ved at se det logiske i de nuværende regler.

- Set fra både et klima- og økonomisk perspektiv ville det være win-win, hvis gamle juletræskulturer kunne konverteres til skov med tilskud – eksempelvis ved at plante ind med andre arter, så man når op på skovrejsningsordningens minimumplantetal, siger Claus Jerram Christensen, direktør for brancheforeningen.

- Det virker tosset, at juletræsdyrkere skal skrotte 10-15 år gamle træer, som er i fuld gang med at lagre CO₂ – for derefter at starte helt forfra med små nyplantninger. Det er der ingen, som vinder noget på, fortsætter han.

Som reglerne er i dag, så kræver det

Byggemarkeder og håndværkere efterspørger certificeret træ

Byggemarkeder og håndværksmestre melder om høj efterspørgsel på certificeret træ.

Bygherrer stiller krav til certificering.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

Hos byggemarkeder, entreprenører og håndværksmestre er der stigende fokus på certificeret træ. Hos byggemarkederne er det nu langt den overvejende del af det solgte træ, som er certificeret, skriver Mester Tidende.

Det gælder blandt andre byggemarkedskæden Stark.

- Der er et stærkt stigende fokus på certificeret træ. Det gælder hele kæden igennem fra bygherre til udførende og os leverandører og til producenterne af træ. For vores vedkommende i Stark, så var det totale certificerede træbaserede salg direkte til byggeriet pr. oktober 2020 på cirka 70 procent, men vores samlede indkøb af certificerede produkter er betydeligt større.

- I vore butikker er det 99 procent af lagersortimentet, der er FSC og PEFC-certificeret, fortæller Kristian Fribo, der er bæredygtighedschef i Stark til fagmediet.

Han vurderer, at kunderne er blevet meget mere bevidste om de værdier, der er i certificeret træ – og at træ er en ressource, vi skal passe på.

Bæredygtighed

Samme melding lyder fra Bygma.

- I Bygma er det udelukkende certificeret træ, der kommer igennem vore lagre. Vi vejleder vore kunder om brugen af certificeret træ, og ikke mindst så handler det i vid udstrækning om at have dokumentationen på plads, siger Elnaz Ehsani, der er bæredygtighedschef i Bygma-koncernen.

Hun tilføjer, at Bygma har eget uddannelsesforløb med fokus på bæredygtighed og vejledning om bæredygtighed.

Mester Tidende har også udført en rundringning til flere håndværksmestre og konklusionen er, at man stort set kun bru-

Byggemarkeder og håndværkere melder om stigende efterspørgsel efter certificeret træ.

ger certificeret træ, da bygherrerne ofte stiller krav om certificering.

Øget fokus

Også hos Skovdyrkerne er der øget fokus på certificering.

Som skovejere og medlem kan din ejendom blive PEFC-certificeret. Skovdyrkerne har en gruppecertificering under PEFC. Det betyder, at Skovdyrkerne kan certificere medlemmernes ejendomme.

Ifølge Skovdyrkerens skovfoged, Jens Julius Larsen, kan det i mange tilfælde være en god ide, netop fordi savværkerne i stigende grad efterspørger træ fra certificerede ejendomme.

Jens Julius Larsen er gruppeansvarlig for Skovdyrkerens PEFC-certificering. Det er ham, der udfører de audits, der er krævet, når ejendomme skal PEFC-certificeres.

Biodiversiteten i urørte skove skal kortlægges

Naturstyrelsen melder klar til kortlægning af naturens tilstand i 20 af de danske statsskove, der er udlagt til urørt skov.

Der er nu indgået en aftale med firmaet HabitatVision, der stiller med et hold eksperter til opgaven.

- Vi skal i bund og grund finde ud af, hvordan naturen og biodiversiteten har det i statens skove, som vi nu lægger urørt, så vi har et solidt udgangspunkt at sammenligne med, når vi løbende følger udviklingen og effekten af indsatserne med urørt skov, siger vicedirektør i Naturstyrelsen, Signe Nepper Larsen i en pressemeddelelse.

20 skove undersøges

Undersøgelsen foregår på 900 felter fordelt i 20 skove, som i 2018 blev udpeget til urørt skov. Naturstyrelsen har fået ni millioner kroner af Aage V. Jensens Naturfond til at gennemføre undersøgelsen.

- Fonden ønsker med donationen at sætte yderligere fokus på biodiversiteten i skovene. Det gælder både på den nuværende biodiversitet og på udviklingen fremover. Baseline-monitoringen bidrager samtidig med vigtig ny viden, som er efterspurgt i mange andre projekter og sammenhænge til sikring af Danmarks natur, siger direktør Hanne Haack Larsen.

Effekten skal måles

Ifølge Naturstyrelsen bliver det med undersøgelsen i hånden muligt på sigt at måle effekten af de konkrete tiltag, der gennemføres i den indledende fase i mange af de urørte skove.

Det er tiltag som genopretning af de hydrologiske forhold, veteranisering af træer, rydning af ikkehjemmehørende træarter og græsning i skovene.

I kortlægningen skal der registreres alt fra svampe, biller, mosser og laver til flagermus, ynglefugle, dagsommerfugle, svirrefluer og bier. I fremtiden skal undersøgelsen være sammenligningsgrundlaget for udviklingen af biodiversiteten i arealer med urørt skov.

Projektet starter i efteråret 2021 og løber frem til og med 2023. Alle data bliver offentligt tilgængelige via Danmarks Miljøportal.

Ekspropriation risikerer at ramme skovejere som en hammer

Ved ekspropriation kan skovejere blive pålagt rydningspligt og urimelig lav kompensation. Vær derfor vågen, hvis dele af din ejendom skal eksproprieres, råder Skovdyrkernes fagfolk.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

Rydningspligt til evig tid og fuldt erstatningsansvar, hvis træer vælter ind over jernbanespor, el-ledninger og lignende.

Det er eksempler på vilkår, som skovejere kan blive forelagt ved ekspropriation af deres jord, oplyser Henrik Fredslund-Petursson, skovrider ved Skovdykerne Syd.

- Der er desværre en tendens til, at lodsejere behandles dårligere og dårligere, når staten eksproprierer jord. Derfor handler det virkelig om at være vågen som lodsejer, hvis man præsenteres for en ekspropriationssag, siger Henrik Fredslund-Petursson.

Også skovfoged Jesper Nørgaard Petersen oplever, at skovejerne stilles ringere og ringere i ekspropriationssager.

Som skovfoged og rådgiver ved Skovdykerne har han selv erfaring med sager, hvor ekspropriations-kommissionen har tilbudt helt urimelige vilkår.

- Vi har desværre set sager, hvor ejeren er blevet tilbudt en alt for lav erstatning – og desuden er blevet pålagt uacceptable forpligtelser, siger skovfogeden.

Fuld erstatning

De to fagfolk gør opmærksom på, at Grundloven sikrer, at ekspropriation kun kan ske ved lov, og når arealet skal bruges til gavn for almenvellet.

Loven sikrer også, at ejeren skal have

Ekspropriation af skov kan risikere at blive dyrt for ejeren.

Ekspropriation skal udløse fuld erstatning

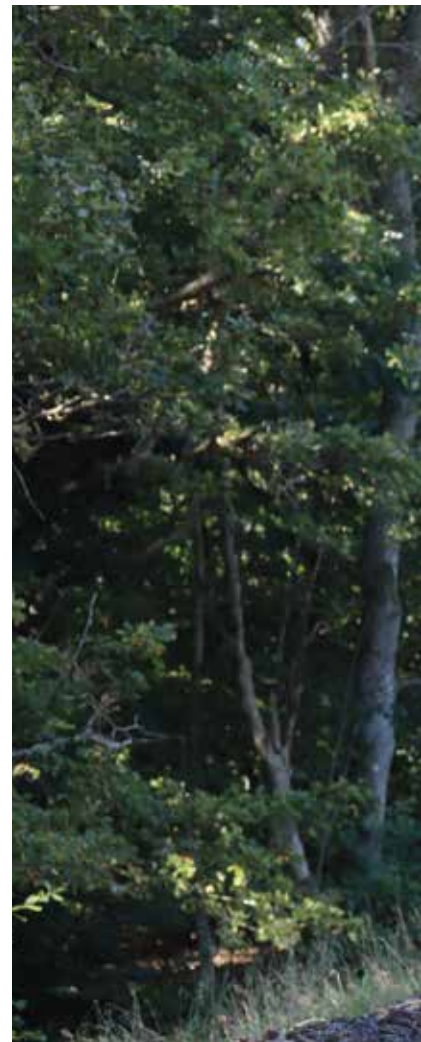
Grundlovens § 73 sikrer ukrænkelig ejendomsret.

Af § 73 fremgår det, at ingen kan tilpligtes at afstå sin ejendom uden hvor almenvellet kræver det. Det kan kun ske ifølge lov og mod fuldstændig erstatning.

Ekspropriation er tvungen afståelse af ejendom, fordi almenvellet kræver det.

Typiske ekspropriationer kan være:

- Anlæg af veje
- Etablering af telemaster
- Nedgravede ledninger, herunder gasledninger
- Ledninger på master
- Elektrificering af jernbaner

fuldstændig erstatning.

- Men det er her, tvisterne opstår. For hvad er fuldstændig erstatning? Vi har set sager, hvor det er meget svært at få øje på rimeligheden i de vilkår, som lodsejeren præsenteres for, siger Jesper Nørgaard Petersen.

Standardtal dur ikke

Henrik Fredslund-Petursson gør opmærksom på, at netop ekspropriation af skovejendomme er noget specielt.

- Eksempelvis ser vi, at taksationsmyndighederne bruger standardskemaer og standard-kompensationer. Som udgangspunkt udfører de ikke en individuel vurdering af værdierne i den konkrete bevoksning. Det dur simpelthen ikke, siger skovrideren.

- Er der eksempelvis tale om hugstmodne bevoksninger, er der store værdier på spil. I sådan et tilfælde har standardtal

Typisk anvendes der standardtal ved udregning af erstatningsbeløbet. Man beregner ikke værdien af den konkrete skovbevoksning.

ingen berettigelse, og skovejeren risikerer en alt for lav erstatning, siger Henrik Fredslund-Petursson.

Han nævner også, at skovejere kan blive pålagt nye pligter som følge af ekspropriation.

- Der er eksempler, hvor skovejeren er blevet præsenteret for en pligt til at holde et areal ryddet langs det eksproprierede jernbaneareal. Har man pligten til at rydde eller beskære risikotræer, følger der erstatningsansvar med, hvis tilsyn, rydning og beskæring ikke overholdes, og der skulle vælte træer ind på skinnerne.

- Sådanne vilkår påfører skovejeren urimelige omkostninger, potentielt uoverskuelige erstatningskrav - og det forringer handelsværdien af ejendommen, siger Henrik Fredslund-Petursson.

Muligt at klage

De typiske ekspropriationer handler om

- Ejere kan risikere at blive pålagt en række restriktioner og forpligtelser ved ekspropriation. Derfor skal man være vågen, siger skovrider Henrik Fredslund-Petursson.

nye jernbanestrækninger, vejbyggeri eller lignende.

Er ekspropriationen besluttet, bliver den gennemført, og det er ekspropriations-kommissionen, der fastsætter erstatningen.

- Men det er vigtigt, at skovejeren er opmærksom på sine handlemuligheder. Hvis ejeren er utilfreds med erstatning og vilkår, kan man anke afgørelsen til kommissionen. Kommissionens afgørelse kan også derefter indbringes for domstolene.

- Men det vil naturligvis kræve meget overskud og gå-på-mod at føre sagen helt til domstolene. Derfor er man som ejer afhængig af en fornuftig aftale med kommissionen, siger Henrik

Fredslund-Petursson.

Vend sagen med rådgivere

Skovdyrkernes fagfolk råder til, at skovejere ikke skriver under på papirer eller dokumenter, som man ikke forstår til bunds.

- Der verserer samtidig principielle retssager omkring elektrificering af jernbanen, og derfor bør man afvente udfaldet af disse, inden man indgår en aftale, opfordrer Jesper Nørgaard Petersen

Han tilføjer:

- Rådet herfra er, at man som skov ejer altid søger rådgivning, inden man foretager sig yderligere. Vent med at underskrive, indtil du har vendt sagen med dine rådgivere.

Skovdyrkerne hjælper gerne skovejere med at værdisætte skovbevoksninger, udføre en tabsberegning og vurdere, om kompensationen er rimelig. ➔

Skovejer fik pålagt restriktioner og utilfredsstillende erstatning

Hans Henrik Algreen-Ussing er ikke tilfreds med den erstatning, han har fået tilbudt ved en igangværende ekspropriationssag. Der er lagt op til, at han pålægges evig rydningspligt og flere andre restriktioner.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

En af de skovejere, som har en igangværende ekspropriationssag, er Hans Henrik Algreen-Ussing, ejer af Tirsbæk Gods ved Vejle.

Han accepterer ikke det erstatningstilbud, som han er blevet præsenteret for af ekspropriations-kommissionen.

Sagens kerne er, at staten eksproprierer et tre kilometer langt bælte fra skovejeres ejendom. Bæltet følger jernbanen og arealet skal benyttes af Banedanmark i forbindelse med udbygning af banen til el-drift.

- Vi afgiver jordstykket langs jernbanen, og det er ok. Men på vores tilstødende areal op til det eksproprierede bælte får vi pålagt begrænsninger, og vi mener, at erstatningen er for lav, siger han.

Han nævner flere restriktioner.

- Vi må ikke dyrke højstammet skov. Vi skal holde arealet ryddet til evig tid – efter Banedanmarks forskrifter. Der må ikke vælte træer ud på jernbanens køreledninger. Sker det, så bliver vi holdt erstatningsansvarlige, siger Hans Henrik Algreen-Ussing.

Mangler indsigt i skovbrug

Godsejeren gør det klart, at han ikke vil acceptere den erstatning, som kommissionen har lagt op til.

- Det beløb, jeg er blevet tilbudt svarer på ingen måde til mine reelle tab, lyder det.

- Eksempelvis har man ikke kompenseret korrekt for den pålagte pligt til at holde arealerne ryddet i evighed. Man har heller ikke kompenseret for det driftstab, der løbende sker i den tilbageværende bevoksning, når randtræerne fjernes. Vind

Hans Henrik Algreen-Ussing vil ikke acceptere den erstatning, som han er blevet forelagt i forbindelse med en ekspropriationssag.

og sol vil skade den resterende bevoksning, siger han.

Hans Henrik Algreen-Ussing mener ikke, at kommissionens medarbejdere har den tilstrækkelige indsigt i skovbrug.

- Tabsberegningerne er skovbrugsfagligt forkerte. Jeg kan ikke acceptere, at staten ikke yder fuldstændig erstatning til os som skovejere, siger han.

Utilfredsstillende erstatning

Hans Henrik Algreen-Ussing opfordrer andre skovejere til at påklage urimeligt lave erstatninger ved ekspropriation.

- Grundloven sikrer borgerne fuldstændig erstatning ved ekspropriation. Det er jeg ikke blevet tilbudt, og det kan jeg ikke acceptere. Jeg håber også, at mine kolleger i skovbruget holder fast i deres grundlovssikrede ret, siger han.

Skovejeren har påklaget ekspropriations-erstatningen til taksationskommissionen.

- Mit håb og min forventning er, at kommissionen nu vil sætte sig bedre ind i skovbrugets faglighed. Forhåbentligt vender man tilbage med et tilbud om erstatning, som reelt svarer til mit tab – præcis som Grundloven foreskriver det, siger han.

Hans Henrik Algreen-Ussing har fået rådgivning af både Dansk Skovforening og Skovdyrkerne, som har hjulpet med at udregne de reelle tab i forbindelse med ekspropriationssagen.

200-årige bøge skæres ned for at øge publikums sikkerhed

14 bøge i en sydjysk lystskov udgjorde et sikkerhedsproblem for publikum. Derfor blev de 30 meter høje bøgækæmper skåret ned i september. Det krævede en lift og en erfaren skovarbejder uden højdeskræk.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

- Lidt længere op med kurven – og så til venstre.

Claus Fuglsig Jensen dirigerer med fagter. Han står 15 meter over jorden i en vuggende lift-kurv og kommunikerer med liftføreren nede på skovbunden.

Fra jorden vipper han på styreenhedens knapper og skubber kurven rundt efter Claus Fuglsig Jensens fagter.

Kurven vugger ind på plads ved siden af en topgren på en 200 år gammel bøg.

Et øjeblik efter brummer motorsaven og Claus Fuglsig Jensen skærer grenen ned. Lidt efter suser flere tonstunge topgrene ned fra 15 meters højde og lander i skovbunden med solide bump.

Efter en god halv times arbejde står stammen tilbage.

- Sådan, så nåede vi i land med den, råber Claus Fuglsig Jensen og signalerer ned til manden på jorden.

Til fare for publikum

Nedskæringen af bøgene foregår i Christinero ved Christiansfeldt i Sydjylland. Det er oprindeligt en romantisk lysthave anlagt i slutningen af 1700-tallet. Som årene er gået, har anlægget fået parkpræg med mange store løvtræer.

- Jeg har talt med ejerne om denne opgave i noget tid. Det var simpelthen nødvendigt at gøre noget nu. De 14 udvalgte bøgetræer er meget rådne for nu at sige det, som det er. Da der er højt publikumstryk, er det simpelthen ikke ansvarligt at lade træerne stå. De er til fare for skovens mange besøgende, siger Jens Venø Kjellerup, skovfoged ved Skovdyrkerne Syd.

Bøgene er 25-30 meter store kæmper, og de har mere end 200 år på bagen. De blev plantet, da haven blev anlagt.

Kun toppene skæres ned. De metertykke bøgestammer bliver stående tilbage. ➔

Fra 15-20 meters højde kappes bøgetoppen ned. Claus Fuglsig Jensen arbejder med motorsav i liften. På billedet er endnu en stor gren på vej imod jorden.

- Bøgene er dårlige – og publikum risikerer at blive ramt af store nedfaldsgrene, når det blæser. Derfor vælger vi at topkappe bøgene, siger Jens Venø Kjellerup, Skovdyrkerne Syd.

➔ - På den måde tager vi 'sejlet' af træerne. Uden top er der ikke længere risiko for, at træerne vælter, og der er heller ikke risiko for, at store visne topgrene styrter ned og rammer publikum. Samtidig kommer stammen til at stå tilbage til gavn for biodiversiteten, siger Jens Venø Kjellerup.

Fredskovspligt og landskabsfredning

Lystskoven er ejet af Brødremenigheden i Christiansfeld, som er medlem hos Skovdyrkerne Syd.

- Jeg har passet skov for Brødremenigheden i knap 20 år. De har 50 hektar skov og altså også Christinero, siger Jens Venø Kjellerup, som er Skovdyrkerne's ansvarlige for opgaven.

Der er både fredskovspligt og en landskabsfredning på arealet.

- Derfor har jeg brugt en del tid på at få det formelle i orden, inden vi kunne gennemføre opgaven med at skære de store gamle giganter ned, lyder det fra skovfogeden. Han gør samtidig opmærksom på, at der ikke har været problemer med at få tilladelse hos de relevante myndigheder.

Erfaren mand i toppen

Efter en god halv times arbejde i kurven er Claus Fuglsig Jensen nede igen og står atter med sydjysk skovbund under fødderne.

Han er erfaren topkapper og hyret ind til opgaven af Skovdyrkerne.

- Det kan være lidt udfordrende at få toppen åbnet op – altså at få hul igennem kronen. Men det gik ganske fornuftigt i det her tilfælde. Det gik faktisk helt som det skulle, forklarer Claus Fuglsig Jensen, der er selvstændig skoventreprenør og indehaver af Sydjysk Skovservice

Han laver forskellige skoventreprenøropgaver. Topkapping er en betydelig del af opgaverne, og han har selv kappet tusindvis af træer i sin 25-årige karriere.

Han forklarer, at han både klatrer og bruger lift, når træer skal skæres ned fra toppen.

- Valget af metode handler helt om opgavens karakter. Hvis træerne er meget store som her, så foretrækker jeg liften. Men faktisk er klatring ofte den rigtige metode også i forhold til sikkerhed. Når jeg klatrer, så er der ikke andre end mig selv, der kan lave fejl. Anderledes er det med liften, hvor der er teknik, der kan gå

Claus Fuglsig Jensen er hyret ind af Skovdyrkerne. Han har topkappet tusindvis af træer. På denne opgave foregår arbejdet med mobillift fra lastbil.

i stykker, og manden på jorden kan også risikere at lave fejl, siger han.

Anlagt som romantisk have

Christinero er på godt to hektar. Oprindeligt blev den anlagt som en romantisk have tilbage i 1780'erne. Det var kammerherreinde Christina Friederica von Holstein, som anlagde haven.

Hun levede fra 1741 til 1812 og boede i mange år på gården, Favervrågård, lige i nærheden af anlægget.

I dag er kun resterne af gården tilbage, fordi gårdens bygninger blev revet ned for år tilbage grundet dårlig stand.

I Christinero er der blandt andet pavillon, et lille kapel og også Christina Friederica von Holsteins grav.

Der er også spor efter et par løvhytter bestående af lindetræer. Oprindeligt brugte man løvhytterne til at slappe af og drikke sin eftermiddagste efter middagsluren.

Christina Friederica von Holstein følte sig inspireret af Brødremenighedens ånd og tanker, og menigheden i Christiansfeld arvede gården og haveanlægget.

Sikkerheden skal være i orden

Det er fortsat Brødremenigheden, som ejer Christinero. Forstander Käthe Thomssen er tilfreds med arbejdet.

- Det er altid trist, når store gamle træer skæres ned. Men sikkerheden er vigtigst. Træerne var angrebet af svamp, og de risikerede at vælte og den risiko vil vi ikke løbe som ejere, siger hun.

Hun oplyser, at Brødremenigheden har udført opgaven i samarbejde med kommunen, som også har interesse i at bevare anlægget som et sikkert og godt udfugtsmål.

- Der kommer rigtig mange besøgen-

Sådan ser bøgen ud efter endt topkapning. Toppen er væk og dermed det store 'sejl', som risikerer at trække hele træet omkuld. Stammen skal nu blive stående til gavn for biodiversiteten og som skulptur for de mange besøgende i skoven.

de – blandt andet børnefamilier og mødre med børn i barnevogne. De skal fortsat kunne færdes sikkert. Det vil ikke være til at bære, hvis der skulle ske en ulykke med en af de besøgende, siger hun.

Käte Thomsen tilføjer, at man har planer om en kommende restaurering af anlægget.

- Haven blev anlagt for mere end 200 år siden, og naturen har taget over i mange dele af anlægget. Vi vil gerne restaurere anlægget. Vi vil gerne føre anlægget tilbage til den oprindelige romantiske have, siger hun og oplyser, at man har de oprindelige skitser og tegninger over anlægget.

Det kræver dog fondsmidler at nå dertil.

- Vi søger derfor sponsorer og fonde, som vil samarbejde med os om projektet. Vi håber på, at vi kan rejse de nødvendige midler til at få gennemført projektet, siger hun.

Om Christinero

- Christinero ligger sydvest for Christiansfeld.
- I dag fremstår Christinero som et natur- og skovområde med spor efter det romantiske skov- og haveanlæg, der blev anlagt i slutningen af 1700-tallet.
- Christinero blev anlagt af kammerherreinde Christina Friederica von Holstein. Hun boede på gården, Favervrågård, som lå lige i nærheden af anlægget.
- Helt fra begyndelsen blev der i anlægget plantet sjældne og usædvanlige træer. Desværre ramte 1999-orkanen hårdt, og mange af de gamle træer blev ødelagt.
- Christina Friederica von Holstein ligger efter eget ønske begravet i anlægget.

Selv små tiltag gavner biodiversiteten i skovene

Alle tiltag – også de små, vil gavne biodiversiteten. Det var en af konklusionerne, da Skovdyrkernes skovfogeder var på kursus i at skabe bedre biodiversitet i skovene.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

Der er utallige muligheder for at styrke artsrigdommen i skovene. Nogle indgreb er dyre, imens andre kan iværksættes stort set gratis.

- Men det er vigtigt at sige, at alt hjælper. Opfordringen er derfor, at man gør noget, i stedet for slet ingenting, lød det fra seniorrådgiver Simon Skov, Københavns Universitet, som var en af underviserne, da Skovdyrkernes skovfogeder for nyligt var på kursus i at skabe bedre biodiversitet i den dyrkede skov.

Brug kræfterne rigtigt

Fire eksperter fra Københavns Universitet fyldte faglig viden på skovfogederne.

Lektor Jacob Heilmann-Clausen opfordrer skovfogederne til at bruge kræfterne rigtigt.

- Der er områder i skovene, hvor der simpelthen ikke er spændende arter og heller ikke er udsigt til, at der kommer det de næste mange år. Jeg mener derfor, at man skal bruge kræfterne rigtigt, siger han.

- Find i stedet de steder i skovene, hvor der findes specialiserede arter, eller hvor der som minimum er chance for, at der kommer nogle. På de lokaliteter giver det rigtig god mening at bruge tid og kræfter på tiltag, der styrker artsrigdommen, lyder det fra Jacob Heilmann-Clausen.

Dødt ved og vådområder

Han gør opmærksom på, at fra starten af 1800-tallet er Danmarks skovareal vok-

set markant. Arealet er 3-4-doblet frem til i dag.

Den udvikling har skabt stor fremgang for mange almindelige skovarter.

Det kan ejeren selv gøre

Der er en række muligheder for selv at forbedre biodiversiteten. Listen nedenfor er et udpluk af mulighederne.

- Prioritér hjemmehørende produktionsarter
- Bevar diversitet ved udrensning og tynding
- Spontan tilgroning - gerne med græsning
- Bekæmpelse af invasive arter
- Afgræsning med store græssere eller høslæt, hvor materialet fjernes fra arealet
- Skab sammenhæng mellem skov og åbent land
- Flyt hegnet ind i skoven
- Genopret tilgroede skovlysninger ved afbrænding eller afskrælning af skovbunden
- Skab urørte bufferzoner omkring moser og vandhuller
- Rydning af tætte nålebevoksninger
- Mindsket eller ophørt dræning
- Genetablering af naturlige vandløb

- Men der er også en række tabere. Det er arter, som har brug for lysåbne arealer, vådområder, gamle træer og dødt ved. Det er her, vi for alvor kan forbedre forholdene for mange sjældnere arter, siger Jacob Heilmann-Clausen.

Han nævner, at det naturlige niveau af dødt ved i skovene er imellem 75 til 250 kubikmeter pr. hektar.

- I Danmark ligger vi i øjeblikket på syv kubikmeter pr. hektar. Derfor er dødtveds-arterne klemte, siger han.

Vælg de rigtige veteraner

Seniorrådgiver Iben M. Thomsen, Københavns Universitet, underviste Skovdyrkernes fagfolk i blandt andet dødt ved og veterantræer.

- Veterantræer får døde grene, hulheder, sår og sprækker. Døde dele, råd og svampe er en vigtig faktor i veterantræers høje biodiversitetsværdi, siger hun.

- Træruiner, som I har kappet toppen af, er også værdifulde. Det stående dødt ved er det bedste, men liggende dødt ved har også værdi, siger hun.

Hun opfordrer til, at man selv udvælger veterantræer. På den måde kan man sikre, at de står væk fra publikum, og at de har potentiale som veterantræ.

- De bedste er lavstammede, krogede træer med lang forventet restlevetid, siger hun.

Flere ejere vil have biodiversitet

Det med biodiversiteten får stadig større

Iben M. Thomsen underviste blandt andet i veterantræer og dødt veds betydning for biodiversiteten.

bevågenhed fra Skovdyrkernes medlemmer. Det mærker man i foreningerne, og det er derfor, at skovfogedernes faglighed bliver styrket.

- Vi kan helt klart mærke, at stadig flere skovejere efterspørger indgreb og rådgivning om biodiversitet.

- Derfor skal vi selvfølgelig levere den rådgivning på et højt fagligt niveau. Det er baggrunden for, at vi afholder kurset her, hvor vores fagfolk får ny viden, som de kan bruge i deres daglige rådgivning af medlemmerne, siger Peder Gregersen, skovri-der i Skovdyrkerne Nord-Øst.

De underviste på kurset

Simon Skov

Seniorrådgiver, Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet.

Jacob Heilmann-Clausen

Lektor, Center for Makroøkologi, Evolution og Klima, Københavns Universitet

Anders Højgaard Petersen

Seniorrådgiver, Center for Makroøkologi, Evolution og Klima, Københavns Universitet

Iben M. Thomsen

Seniorrådgiver, Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet.

Jacob Heilmann-Clausen gav gode råd til at øge biodiversiteten i den dyrkede skov.